

Sermo habet⁹ in missa papali Rome m. cccc. lxxxv i die trinitatis Anno primo Innocentii octavi p sacre theologie doctorem mag^m Wilhelmū bodiuit ordinis minor⁹.

Tres sunt qui testimonium dant in celo p^r xbum z spiritus sanctus z hi tres vnum sunt scribuntur hec in epistola Iohannis quinto capitulo. Quāna mēs pater beatissime humanis rationibus ad cognitionem articulo rum fidei peruenire non potest sed celesti splendorē illustrata illos attingit sine quorum notitia nec salus haberi potest nec vitam sperare viatores possunt. In tribus autem personis vni tas naturalem rationem maxime superat z articulozum notitiam longo interuallo precedit. Discedat igitur a corde quod spatio tenditur quod fine concluditur z quod nec semper nec vbiq³ totum est. Naturalis ratio penitus facessat. z experientia que teste Gregorio fidei meritum omnio euacuat. certūq³ habeamus philosophos naturalem rationez secutos veris falsa miscuisse arbitantes ad maximarum rerum notitiam sens⁹ esse veros duces vt preclare in dei ciuitate scribit Augustinus Non enim ex effectibus qui potius in errorem q^m in veraz notitiam deducunt gentiles philosophi ad trinitatem personarū sed ad vnitatem deitatis confusa quadam ratione deuenerunt Igitur in re tam ardua in dei obsequium humiliantes ingenia nō vanis opinionib⁹ inflatā sciam sed fidem simpliciter h⁹re debem⁹. etenim teste Augustino viatorib⁹ cōducit imprimis catho licā imitari ecclesiā cū in re tali ignorantia melior sit p^rsumpta scia. sensib⁹ ergo naturaliq³ rōe ad tāte rei notitiā caligātib⁹ fē dei catholice adberens doctozq³ vestigiis insistēs ne rudis om nio videar trinitatē sanctissime arcana explicabo auxiliāte xgie c⁹ opē positi genib⁹ iplorabo dicēs. Ave Maria.

Trinitatē nō q^mlibet s³ illā q^m lumē naturalis rōis lōge trāscēdit uestigem⁹ in q^m des vno in trib⁹ psonis colēd⁹ est. S³ vni⁹ ore p^res āplissimi ne ferē fucate orōnis grāditatēq³ xboz ac dignitatē rhetoz expecteris s³ rez maxiaz pōd⁹ p^rsiderē. cui mē mee vires nō sufficiūt. z vt ex formis tāta res distinde agat p^rimū de trinitate z psonaz opatōib⁹ illaz intrisecis. Postmodū

de opatōe indiuisa ad extra paucis dicam. Ne aures vras p̄
 beatissime nosq; p̄es amplissimi apostolorū successores prolux
 xa nimis oratione offendā z licet breuitatis causa hereticorū
 copiam enumeratur nō sim aliquos tñ interdicēdū cōfutabo. z
 Arrianos imp̄imis quoz vesan⁹ error fidē catholicā z dei ec
 clesiam plimū lacerauit. Tā sublime mysteriū v̄ra b̄uanitate fr̄e
 r̄ ingrediar in quo tres p̄sonas equalēs in essentie v̄nitate ac
 in aliis diuinis infinitisq; p̄fectionibus cōfitemur in qua trinitate
 a nullo est p̄ filius a p̄re z ab vtroq; sp̄ssand⁹ vt enāgelio
 rum volumia z doctores tā greci q̄ latini testantur. quozū snias
 breuitatis causa p̄tereo vt sermo nō de missione sancti sp̄s s̄z
 de sancta z indiuidua trinitate cui⁹ hodie celebritatē merito re
 colim⁹ uideatur. In hac item trinitate sanctissima nihil factū
 est nihil creatū nihil mutātū sed aliquid productū dicimus vel
 spiratū vel genitū z aliquid generans vel spirans vnica tñ sp̄s
 ratōe vt catholica tenet ecclesia. huic snie simplicitas aut diu
 ne essentie v̄nitas nō repugnat. In p̄sonis quippe diuinis ratio
 partis nō est aut accidentis sed vna p̄sona in alia est p̄ intimaz
 p̄sentiam diuine essentie cū p̄sonaz distinctōe secundū illud salua
 toris ego in p̄re z p̄ in me est. z q̄q; p̄sone numerant nō tamē
 essentia vt isani heretici opiati sunt ideo nō tres deos nec tres
 eternos concedim⁹ diuina maiestate ac v̄nitatis seruata essen
 tia. Cōplures in diuinis scripturis eruditi vt notitia trinitatis
 euidentior esset z fortior nō rōne tanti articuli q̄ afferri nō pōt
 sed declarationē quandā inuestigarūt que talis est quicquid de
 rōe sua formali est p̄ncipiū productiū vbiq; est a se z per se
 sine imp̄fectione producit vel pōt producere sed intellectus de
 sua rōe formali est p̄ncipiū notitiē z volūtas adus sui. be au
 tem potente sine imp̄fectione in deo sunt. hnt igitur producta
 eis correspondentiā z necessario existentia. Nihil enim est in
 diuinis possibile nō necessariū z quod ibi in vltimo adu nō sit
 essendi. p̄fectionis est eniz in intellectu nō q̄ producat notitiā
 z similiter de voluntate q̄ ita dixerim volitionē producat. im
 p̄fectōis nō quod producant de nouo a quibusuis adibus vt
 accidentibus informant. be imp̄fectōes ex diuinis tollant relit

ra rōne principiū productiui q̄ pfecto nullā dicit impediōne. si
 enī itellect⁹ n̄ ab eterno fuisset z p impossibile produxisset no-
 titiā subsistentē extra se ac necessario z hoc esset simile sicut in
 proposito. hanc suasionē nō demonstratiōe adduxi nō vt ostē-
 dā quod tm̄ credi debet s; vt intellectū ad sublimia cognosceda
 cū fide capiam⁹. z hereticis rei quā credimus possibilitatez ita
 ostēdam⁹ vt Augustin⁹ Hilari⁹ ceteriq; doctores hereticā p̄-
 uitatē infedātes faditarūt. Intellect⁹ igit diuin⁹ cū essentia di-
 uina in rōe obiecti adū intelligibilis ex secunda meōria z prin-
 cipiū naturaliter productiui filii. volūtas d̄o secunda est volū-
 tas diuina cum essentia diuina in rōe adū amabilis z est princ-
 piū libere productiui spiritus sancti vtraq; istaz productionū
 filii scilicet ac spiritus sancti necessaria est z neutra violēta. p̄-
 ma. n. naturalis est nō libera secunda d̄o non naturalis sed li-
 bera z vtraq; pductio est eterna vt patet ex simbolo etern⁹ pa-
 ter z ex ambrosii auctoritate sic dicentis si p̄r⁹ erat pater z po-
 stea generans generationis accessione mutatus est auertat deus
 a cordibus fidelīū hanc amentia. quapropter he proposito. s. a
 theologis orthodoxis cōcedim⁹ spiritus sanctus semp spirabi-
 tur z semp spirat⁹ est. p̄r semp genuit semp generat sempq; ge-
 nerabit. p̄r z filius sp̄ spirauerūt spirant z spirabunt. filius s. m
 per genitus fuit z est semp generatur z semp generabit z q̄uis
 origenes filium semp nasci negare videatur. exponendū est ut
 natiuitas de nō esse ad esse cum mutatione vt in creaturis intel-
 ligatur z sub aliis verbis de verbo incarnato in humanitate in-
 telligitur. idq; gregorius dicere videtur xxix. moralīū sup illō
 Job sciebas quando nasciturus eras. ortus quippe hūanitatē
 eius qz ex tempore accepit ante z post h̄c d̄r. magis tamen se-
 cundū Gregoriū diuine generatiōis v̄itas significat. p̄ istā sem-
 per genitus est licet omnes alie v̄e sint si sane intelligantur. v̄n
 de affirmatiue propositiones instans eternitatis tempori p̄r̄ti
 coexistere denotant z sic de aliis dicendū est. In diuinis amor
 est summ⁹ z incunditas cū summa sit z indiuisibilis cōcātio
 deitatis p̄r̄ inuidia vacat z idcirco id qd̄ p̄r̄ cōcāre cōcācat fili-
 us d̄o aliū filiū nec spūs sanctus alium spūm sanctū producere

pōt nec ob id impotentia eis ascribēda ē. **Uñ Augustin⁹** con-
tra maximinū inqt libro primo. Absit vt ideo potentior sit pa-
ter filio vt putas qz creatorum genuit pater filius nō nec enim
non potuit sed non oportuit. Immoderata esset diuina genera-
tio si filius genitus nepotē generaret p̄i nisi ille nepos prone-
potē generaret patri secundum vestram mirabilem sapientiaz
impotens diceret z subdit. nec impleretur generationis series
sed alter ex altero generaret. Sunt etiam arriani heretici qui
confundere psonas ausi sunt negantes essentie vnitatem z pso-
narum ita dixerim cōsubstantialitatem. aiunt enim p̄m maio-
rem filio tpeqz p̄cedere. si. n. dei filius ergo natus si nat⁹ vtiqz
erat p̄ ante q̄ filius natus esset. His z similibz cauillatōibus
rem agunt volētes ex carnalibus z sensibilibz spiritualia perci-
pere. **Parcite** queso p̄f amplissimi si ardua hec explicare nō
valeo z nō rationem sed hominem defecisse putetis qui certe
puulus est p̄nas pri⁹ nutrire debet ne cum volare ceperit sue
temeritatis det penas. **Pre**staret p̄fēdo dicere hoc habet ff-
des z tacere nisi furens hereticus rustice vrgeret ac excusatio-
nem meā ignorantie ascriberet. **Seruata** illius maiestatis inef-
fabilitate istius trinitatis z diuinarū psonaz coeternitatis ali-
quas similitudines contra eos asseremus nō ut ostendam⁹ qd
cogitari non potest sed ut eorum errores refellamus. **Et** quia
in eternitate stabilitas est in tempore autem non. ideo in crea-
turis patrem filio priorem maioremqz inuenire potuisti. non
sic in diuinis sed omnia hec alia sunt vbi non obstat relationis
opositio. **Inueniam⁹** igitur ea que eiusdem eui dicuntur z de
scripturis aliquas similitudines colligamus. **Legimus** in di-
uinis scripturis ipsam sapientiam candorem esse lucis eterne
ac sine macula speculum maiestatis diuine. **De** hereticorū prin-
ceps si littera te occidit iccirco spiritus viuificare non potuit
quoniam maligno spiritu superbie inflatus scripturas inter se
non contulisti. **Com**plures enim errores per se legendo sunt or-
ti qui alterius collatione refellunt. **D**arriane aures queso ad-
uerte. nam si genitorem non p̄cedere genitum tempore inue-
nero rationes tuas quibus niteris funditus evertam. **Id** nāqz

quod intendo plura ostendunt. ignis etenim fundit lumen & in
 cerna si mox accendatur simul cum igne splendor emicat. Itē
 in hoc q̄ filius dicitur imago patris alia datur similitudo. ali
 quod natum super aquam statuamus vtputa virgultum & her
 bam nunquid mox ut incipit esse sua imago etiam incipit. & si
 semper virgultum semper imago. quemadmodum si ignis ab
 eterno fuisset splendor etiam. Ista tamen incomprehensibilia
 sunt. que autem attulimus persuasiva vt ex illis ineffabilia co
 gitemus ostendaturq; non repugnare generās ac genitum si
 mul esse posse. Lessent igitur hereses arriane non sensus sequa
 ris vt rationem. & vbi talia deficiunt fidei catholice adbereas.
 Lessent philosophorum ceterorumq; gentilium delira acu
 mina & syllogisimorum argutie que nec contra militant nec taz
 sublimem notitiam attingunt. Gloriosissimam hanc trinitatē
 genesis primo trinus deus expressit dicens. faciamus homines
 ad imaginem & similitudinem nostram. Similiter auctor salu
 tis nostre Christus eandem docuit. & aperuit precipiens discip
 ulis vt irent ac predicarent euangelium. Non igitur in ho
 minum testimonio fallibili sed in diuino quod nec fallere nec
 falli potest. fides & notitia trinitatis certissima & verissima loca
 da est. Nulli ergo in tantis tamq; altis rebus dubitare fas est.
 Horum quippe pater. filius. & spiritus sanctus in coelo testimo
 nium perhibent. sed ac de intrinsecis operationibus hoc dicta
 sint. Jam ad secundam partem propositionis properans ad fi
 nem transeat oratio. Et huius admirabilis & incomprehensibi
 lis trinitatis opera indiuisa quantum diuine scripture adiuuat
 perscrutemur. Licet tres persone diuine sint. tres creantes tres
 gubernantes non tamen tres creatores aut gubernatores reli
 gio nostra sanctissima confitetur. etenim diuine persone in ope
 rando numerantur quidem. opus tamen earum non numerat
 vnica quippe in eis est operandi ratio voluntas diuina scilicet
 vel aliquid quod tribus commune sit. Emulus fidei statim
 obiciet dicens quia uox patris de coelo sonuit non de terra nec
 ad terram descendit. filius vero ac spiritus sanctus ad terram
 descenderunt. Non alie persone sed filius carnez sumpsit. Ab

sit vt talia fidelem catholicum moueant. nostra etenim conclusio quam oppugnant non hereticis opinionibus. sed diuino apostolicoq; testimonio nititur. hoc nouimus hoc credimus in corpore profecto quod corrumpitur terrena inhabitatio aggrauat animam multa cogitantem. Quid igitur pater facit sine filio: quid pater et filius sine spiritu sancto. Euangelistam audimus dicentem. omnia per ipsum facta sunt et sine ipso factum est nihil et sic una persona sine alia nihil potest. Contraria igitur opinio a cordibus fidelium recedat a sensu ac intellectu fidelium talis cogitatio penitus abigatur. Licet igitur vox illa que de celo sonuit patri ascribatur tota tamen trinitas eam effecit pater non est natus non passus in cruce. non resurrexit. non in celum ascendit sed ista soli filio competunt. hec tamen omnia trinitas simul operata est. Licet enim vna persona aliquid sine alia creare non possit vna tamen persona sine alia ut filius incarnationem terminare potest. tamen creare filio. creandi potentia patri. iustificatio sanctificatioq; spiritui sancto ascribitur. vnitas patri similiter et memoria. filio veritas et intelligentia spiritui sancto voluntas et bonitas attribuntur. omnia tamen tribus communia sunt. hec enim attributa facta sunt propria per hereticos quoniam ab eisdem tantum propria dicebantur sicut et paternitas et ita dixerim filiationem quod falsum est. illa enim secundum veritatem tribus communia sunt hec autem minime. Et sic patet differentia in diuinis inter proprium et appropriatum. In omnibus igitur operibus trinitatis personarum distinctionem operationisq; inseparabilitatem habemus. De carnalem cogitationem. De pertinacem conscientiam. De hereticam prauitatem. quid de hiis dubitas quorum similitudinem quodammodo in te inuenire potuisti. Tria hec scilicet memoria intelligentia et voluntas separabiliter proferuntur: et inseparabiliter operantur: cum ista proferuntur memoria in te operata est ut teneres quod dicebas. intelligentia ut scires quod tenebas. voluntas ut proferres quod volebas. Ista tamen ab infinita bonitate incomprehensibilisq; personarum trinitate longe distant. dicta tamen sunt ut hereticæ prauitates refellantur et vae

nitates. Non igitur me infimum calumniator exagitet: exem-
 pla similitudine scq; huius incomprehensibilis trinitatis addu-
 ximus non ut ex sensibilibus premissa demonstremus. sed ut er-
 rores falsasq; opiniones refellamus. que autem attulimus sen-
 tentiis sanctorum patrum consentanea sunt. Unde facundus
 ille romanus pontifex Leo sic inquit. Cum ad confitendū pa-
 trem et filium et spiritum sanctum aciem mentis intendimus p-
 cul ab animo formas inuisibilium rerum et etates temporalium
 naturarum procul corpora locorum et loca corporum repella-
 mus. Huius sacratissime trinitatis in qualibet creatura vesti-
 gium est. non imago sed tantum in natura intellectuali quo cre-
 atura vna est refert patrem cui vnitas attribuitur quo vera re-
 fert filium cui veritas. quo bona refert spiritum sanctum cui
 bonitas ascribitur. In anima vero trinitatis imago est. cuius
 partes sunt memoria intelligentia et voluntas. memoria patrem
 intelligentia filium voluntas spiritum sanctum representat. ista
 tamen non naturali ratione sed fide cognita sunt. Fidem igitur
 salutis amplectamur sine qua deo placere impossibile est. que
 fides opinione certior est. et scientiam acquisitam dirigit certio-
 rem facit. per fidem sancti vicerunt regna. rudes ad fidem litte-
 ratissimos conuerterunt. Credas igitur his que non vidisti al-
 las mundum ante te fuisse non crederes. nec locum in mundo in
 quo non fuisti. nec hunc esse patrem aut matrem. hanc crede-
 res et his nihil pertinacius aut absurdius dici potest. Si merito
 credere debes his que non vidisti quanto magis vniuersali
 ecclesie que profecto regente spiritu sancto errare non potest.
 Fides enim christi facilis est et euangelium quod sua mansue-
 tudine suauitateq; rudes allicit et facilitate delectat. Unde il-
 lud saluatoris. Iugum meum suauis est et onus meum leue. vi-
 ris autem litteratissimis terribilem se prebet ipsa fides ut in
 abyssum descendere videatur. et sic latum est euangelium et angu-
 stum. hoc est quod in moralibus intrat Gregorius quod in fide ac es-
 uangelica lege nec non scripturis diuis agnus peditat et inatit ele-
 phatus. Nec autem similitudo clare ostendit simplices terram
 habere per quam pedibus ingrediantur. eruditos autem et ras-

tiōem inuestigātes mare profundum. cuius immēsis fluctibus
agitatur. Simplicēs enim id credere tenētur quod credit eccle
sia. maiores vō nō id solū s; fidē legēdis scripturis cōpatā hē
dūt nō q̄ ex illo fōte salubri obligēt. s; qm̄ aiay curā suscep
rūt. An̄ Aug. sup illd̄ Jobis pio-vita erat lux hoim. Jobes
erat de illis mōtib⁹ d̄ qb⁹ scriptū ē-suscipiēt mōtes pacē pplo
suo ⁊ colles iustitiam. Per pacem intelligit sapientiā qua ma
iores illuminantur. ⁊ appellat iustitiam fidem que minores ad
portum salutis dirigit. ibiq; vult ecclesiarum antistites ⁊ redo
res notitiā scripturarum fidei annexam omnino habere. mi
nores vero fidem tantum. Quapropter sic inquit hieronym⁹
Tanquam luminaria in mundo lucere debent episcopi vt ex
ipsoꝝ aduū lumine incredule mentes errantium ignozan
tie sue tenebras deprebendant. Nullam-igitur ante tribunal
saluatoris excusationem habebunt qui curam animarū susci
pientes scripturarum notitiā vt alios instituere possent nes
glexerunt. Trinitas personarū est in eternitate semper in mē
tis imagine ⁊ per gratiam semper animam sanctificat. Trinita
tem igitur credamus trium scilicet personarum in diuinis cui⁹
hodie celebritatem merito recolimus. Trinitatem babeamus
fidei scilicet spei ⁊ caritatis ut his tucibus deum trinū quem
credimus tandem videre mereamur in celis ipso adiuuante q̄
est in omne eum benedictus. Amen.

Laus deo.

York
1241